

BISERICA ȘI ȘCOALA.

Foaie bisericească școlastică, literară și economică.

Apare odată în săptămână: **DUMINECA.**

<p>PREȚUL ABONAMENTULUI. Pentru Austro-Ungaria: Pe un an 10 cor. — pe 1/2 an 5 cor. Pentru România și străinătate: Pe un an 14 fr. pe jumătate an 7 fr.</p>	<p>PREȚUL INSERTIUNILOR : Pentru publicațiunile de trei ori ce conțin cam 150 cuvinte 6 cor.; până la 200 cuvinte 8 cor.; și mai sus 10 cor. v. a.</p>	<p>Correspondențele să se adreseze Redacțiunii „BISERICA și ȘCOALA” Ear banii de prenumerațiune la TIPOGRAFIA DIECESANĂ în ARAD.</p>
--	--	--

Ședințele Sinodului eparchial

din diecesa română gr. or. a Aradului, ținute în sesiunea ordinară a anului 1902.

Ședința II.

S'a ținut în Arad la 22 Aprilie (5 Maiu) 1902, la orele 9 a. m. în sala mare seminarială.

Președinte: Prea G. Sa părintele protosincol
Ioan I. Papp. — Notar: Dr. *Alexandru Marta.*

Nr. 8. Presidiul prezintă rugarea comunei bisericești Iosășel, pentru a 'i-se ierta datoria de 600 coroane, cu care datorează fondurilor diecesane.

Se transpune comisiunei petiționare.

Nr. 9. Urmează raportul comisiunei verificatoare, care prin raportorul George Lazar propune, ear?

Sinodul declară de verificat pentru restul perio-
 dului sinodal 1900—1902 pe dl Constantin Lazar pentru
 cercul mirenesc al Chiseteului.

Nr. 10. Raportorul comisiunei verificatoare
 George Lazar asemenea propune verificarea de-
 putatului sinodal Virgil Tomici în cercul mirenesc
 al Birchisului, pentru restul periodului sinodal
 1900—1902. Față de această propunere a co-
 misiunei verificatoare deputatul Pavel Rotariu face
 contrapropunere, ca numitul deputat Virgil Tomici
 să nu fie verificat până-ce dânsul nu va abzice
 mai nainte de mandatul său de deputat la Sino-
 dul eparchial din Caransebeș. Asupra acestor pro-
 puneri se naște o dezbateră mai lungă, la care
 iau parte deputații: Dr. N. Oncu, Dr. Ioan Suci-
 u, Vasile Mangra, Roman Ciorogariu și Vasile Gol-
 diș, după care:

Sinodul declară pe dl Virgil Tomici de verificat
 pentru restul periodului 1900—1902 pentru cercul mi-

renesc Birchiș. Dl deputat Virgil Tomici declară, că
 optează pentru cercul Birchiș.

Nr. 11. Urmează referada comisiunei epi-
 tropoesti asupra raportului general al senatului
 epitropesc dela Consistoriul din Arad pe anul
 1901. Raportor Dr. Ioan Suci. Conform con-
 clusului Nr. 20 din 1901 întrându-se de-a drep-
 tul în dezbateră specială a aceluia raport:

Partea primă a punctului I din raport, re-
 feritor la activitatea senatului epitropesc în de-
 cursul anului 1901:

punctul V, prin care se arată, că în anul
 1901 capitalele bisericești s'au investit în reali-
 tăți și anume în cercul Șiria în valoare de
 21.488 cor. 60 fileri și în cercul Lipova în va-
 loare de 40.000 cor;

punctul VIII, care conține conspectul (de sub
 C.) despre starea din anul 1901 a tuturor fun-
 dațiunilor și fundurilor parohiale din diferitele
 protopopiate și din carereese, că:

în tractul protopresbiteral al Aradului sunt
 27 fundațiuni în suma de 56.485 cor. 87 fil.;

în tractul protopresbiteral al Șiriei sunt 9
 fundațiuni în suma de 12.514 cor. 19 fil.;

în tractul protopresbiteral al Boroșineului e
 1 fundațiune în sumă de 1409 cor. 40 fil.;

în tractul protopresbiteral al Belințului sunt
 21 fundațiuni în sumă de 11.888 cor. 42 fil.;

în tractul protopresbiteral al Hălmagiului
 sunt 11 fundațiuni în sumă de 1909 cor. 82 fil.;

în tractul protopresbiteral al Radnei sunt 5
 fundațiuni în suma de 4190 cor. 55 fil.;

în tractul protopresbiteral al Lipovei sunt
 20 fundațiuni în suma de 22.639 cor. 11 fil.;

în tractul protopresbiteral al Belințului sunt 6 fundațiuni în suma de 4979 cor. 29 fil. ;

în tractul protopresbiteral al Timișorii sunt 31 fundațiuni în suma de 35.990 cor. 51 fil. ;

în tractul protopresbiteral al B.-Comloșului sunt 26 fundațiuni în suma de 11.022 cor. 59 fil. ; ear' dela protopopiatul Chișineului n'a intrat raport ;—aceste sume toate sunt asigurate, afară de 197 cor. ale fondului parochial din Agris (tractul Șiriei) și sumele de sus se află ca proprietăți ale fundațiilor ;

în tractul Aradului 2 zidiri și 57 jugere cadastrale ;

în tractul Butenilor 2 zidiri și 66 jugere cadastrale ;

în tractul M.-Radnei 2 jugere estravilane ;

în tractul Lipovei 1 casă și 74 jugere ;

în tractul Timișorii 1 casă și 19 jugere cadastrale ;

punctul IX, referitor la starea »Fondurilor de bucate« din parohii, arătată prin conspectul prezentat sub D) ca adnex al raportului ;

punctul XI, din raportul consistorial, prin care se presintă conspectul de sub F) despre averea totală a comunelor bisericesti din districtul Consistorului din Arad, din care rezultă, că suma acestora în total e : 14,824.194 cor. 01 fil. ; și așa se constată față de anul trecut o creștere de 239.064 cor. 11 fil. ;

punctul XII, care arată suma capitalelor tuturor fundațiilor administrate de Consistorul aradan, cu finea anului în suma de : 3,008.508 cor. 85 fil.

Sinodul le ia la cunoștință.

Nr. 12. Partea a 2-a din punctul I. al raportului senatului epitropesc al Consistorului din Arad, prin care se sulevează necesitatea sistemisării definitive a postului de referent ajutător la senatul epitropesc, eventual un post de administrator al tuturor realităților diecesane, care să fungeze și de referent ajutător, apoi

punctul II al raportului referitor la sistemisarea definitivă a postului de adjunct-contabil :

fiind în legătură strinsă cu rapoartele speciale intrate, referitoare la ameliorarea salarelor funcționarilor și profesorilor, — se vor desbata deodată cu aceste rapoarte speciale, și până atunci se țin în suspens.

Nr. 13. Punctul III din raportul senatului epitropesc dela Consistorul aradan, prin care se descoper multe neajunsuri, întâmpinate la administrarea și controla afacerilor epitropești din parohii ; și că Consistoriul cu 1-a Ianuarie 1901 a introdus în mod provisor prin instrucțiunea edată sub Nr. 8591/901 o contabilitate sistematică :

Se ia la cunoștință, avisându-se Consistorul a insista cu energie pe lângă sistemisarea și uniformisa-

rea contabilității, ce are a se duce despre administrarea averilor bisericesti, școlare și fundamentale în singuraticile parohii, precum și în protopopiate.

Nr. 14. Punctul IV al raportului senatului epitropesc dela Consistoriul aradan, în care se arată evidența despre regularea contribuțiunii sesiilor parohiale și a pământurilor învățătoresți prin usufructuari :

Se ia spre știre și se avisează Consistorul a procede cu toată rigoarea față de beneficianții din comunele bisericesti, atât preoți, cât și învățători, cari nu solvesc dările publice după realitățile beneficiate la timp, și prin aceasta periclitează averile atinse, precum și față de organele submanuate, cari întrelasă esercitarea controlului, ori negligă datorința de a raporta Venerabilului Consistor.

Nr. 15. Punctul VI din raportul Consistorului aradan ca senat epitropesc, prin care se subșterne conspectul despre censurarea rațiociniilor bisericesti, școlare, fundamentale și protopopești, din care reese, că în decursul anului 1901 s'au supracensurat

1, rațiocinii bisericesti	243
2, „ culturale	234
3, „ fundamentale	105
4, „ protopopești	3
	La olaltă : 585

ear' necensurate au rămas :

1, rațiocinii bisericesti	257
2, „ culturale	285
3, „ fundamentale	5
4, „ protopopești	8
	La olaltă : 555.

Se ia la cunoștință cu adausul, că Consistorul este avisat a lua toate măsurile necesare coercitive întru a sili organele parohiale a susterne la timpul prescriis socoțiile anuale, ear' față de cele negligente se îndrumă Venerabilul Consistor a lua măsuri disciplinare, dispunând, ca socoțiile să fie compuse pe speșele lor prin organ central esmis la fața locului.

Nr. 16. Punctul VII din raportul Consistorului aradan, ca senat epitropesc, referitor la censurarea preliminarilor bisericesti, școlare, și fundamentale, din care reese, că în decursul anului 1901 au fost provăzute cu clausula de aprobare :

1, preliminar bisericesti	303
2, „ culturale	300
3, „ fundamentale	7
4, „ protopopești	2
	La olaltă : 612,

ear' spre aprobare nu s'au subșternut :

1, preliminar bisericesti	37
2, „ culturale	38
3, „ fundamentale	22
4, „ protopopești	9
	La olaltă : 106:

Se ia la cunoștință, avisându-se Consistorul a lua măsuri, ca preliminarele să fie subțernute la timp și totodată și censurate de Consistor cu preferință.

Nr. 17. Punctul X din raportul Consistorului aradan, ca senat episcopesc, prin care se cere încuviințarea ștergerii pretensiunilor neincassabile, consemnate în conspectul adnexat la raport sub E), ear' din valoarea casei diecesane de pe piața Tököly se cere încuviințarea ștergerii respective a descrierii sumei de amortisare 1409 cor. 29 fileri:

Se încuviințează și se decid descrierile cerute.

Nr. 18. Comisiunea episcopescă raportează mai departe, că a revisuit și censurat socoșile consistoriale și a constatat, că datele prezentate de Consistor sunt în deplină consonanță cu starea evidentă din cărțile și ziarele conduse din partea contabilității, și cu bucurie constată comisiunea o îmbunătățire a administrării afacerilor senatului episcopesc din Arad.

Raportorul Dr. Ioan Suciucetește apoi raportul special al senatului episcopesc dela Consistorul din Arad, referitor la starea fondurilor și fundațiilor pe anul 1901, conform căruia se presintă în 29 volume cu 35 adnexe raționinile pe 1901 despre toate fondurile și fundațiile, precum și despre depozitele administrate de acest Consistor, adnexând spre întregirea acestora sub 2) conspect sumar despre soiurile de valori, din cari se compune remanența dela 31 Decembrie 1901, — sub 4) consemnarea descrierilor sau ștergerilor dintre active, — sub 5) conspect despre depurările împrumuturilor luate în anii premergători pe seama fondului general respective a bugetului, — sub 7) inventarul separat al fondului preoțesc diecesan, și sub 6) inventar general, referitor la toate fondurile și fundațiile și constată, că rezultatul acestor raționinii e următorul:

I. Fondul general diecesan.

a) Starea cu finea anului 1900	59,579·08 cor.
Venitele anului 1901 . . .	121,932·47 „
La olaltă :	181,511·55 cor.
b) Eșitele anului 1901 . . .	113,125·80 cor.
Starea la finea anului 1901	68,385·76 cor.

II. Fondul instruct al episcopiei aradane.

a) Starea cu finea anului 1900	10,514·63 cor.
Venitele anului 1901 . . .	303·95 „
La olaltă :	10,818·58 cor.
b) Eșitele anului 1901 . . .	2,577·30 „
Starea la finea anului 1901	8,241·28 cor.

III. Fondul seminarial și întreținerea elevilor.

a) Starea cu finea anului 1900	74,661·67 cor.
Venitele anului 1901 . . .	17,356·52 „
La olaltă :	92,018·19 cor.

b) Eșitele anului 1901 . . .	18,120·85 „
Starea cu finea anului 1901	73,897·34 cor.

Se ia la cunoștință cu aprobare.

(Vezi continuarea la ședința III-a, Nr. 35 prot.)

Nr. 19. Intrând în desbaterea și supra-censurarea specială a singuraticelor raționinii ale fondurilor și fundațiilor diecesane de pe anul 1901 :

la fondul general se constată, că între activele acestui fond figurează și pretensiuni vechi de 6—12 ani, dintre cari la unele nici nu se compută interese, cari pretensiuni în parte apar deja de neincassavere, ear' celelalte învechindu-se pot fi periclitare :

Sinodul avisează Consistorul la licida urgent și cu rigoare pretensiunile basate pe obligații ale fondului general, având a raporta despre rezultat la sesiunea viitoare.

Nr. 20. Comisiunea episcopescă prin raportorul său Dr. Ioan Suciucetește tot la fondul general constată, că rezultatul favorabil al încasării contribuției de 4 fil. de suflet este în parte numai aparentă și relativă, pentru-că, pe când din protopopiatele cu populațiune mai săracă au încurs sume multumitoare și chiar și din restanță o părticică, pe atunci în unele protopopiate mai bine situate restanțele au crescut ; constată, că încasarea nu numai a eiectărilor anuale, ci și a restanțelor, cari fac o sumă considerabilă de 59 mii coroane, ar ajuta mult arangearea grabnică a finanțelor cursive diecesane. Asupra acestei afaceri se deschide o desbatere, la care iau parte deputații Dr. Iosif Gallu, Dr. Nicolae Oncu, și Nicolae Zigre, după care :

Sinodul îndrumă Consistorul a purcede cu rigoare și pe lângă decretarea responsabilității organelor subalterne la încasarea regulată a contribuțiilor de 4 fil. de suflet, îndrumând toate comunele, cari sunt în restanță, ca sumele respective să le susceapă în preliminar pe de asupra contribuției curente și astfel, acele restanțe să fie achitate pe deplin prin cvota egale în decurs de mai mulți ani consecutivi.

Nr. 21. Referada comisiunii episcopesci, referitoare la încasarea taxelor de cununii de 1 cor., în urma propunerii deputatului Nicolae Zigre, care aduce înainte, că în Consistorul orădan s'a suleat chestiunea și a venit cu propunere specială și ca nu cumva să se aducă decideri contrazicătoare în una și aceeași chestiune .

Sinodul decide să se iee în desbatere deodată cu referada comisiunii episcopesci referitoare la raportul Consistorului din Oradea-Mare și până atunci desbaterea să se suspindă.

Nr. 22. Comisiunea episcopescă constată, că guvernul din ajutorul de stat de 18,000 cor. și acum detrage 700 cor. pentru dotarea cati-

chetuții din Timișoara, ear după desbatere, la care iau parte Dr. Nicolae Oncu, Pavel Rotariu și din partea presidiului încă se dau deslășiri :

Sinodul decide : să fie avisat Consistorul și îndrumat a recerca guvernul, ca să restituie sumele de-trase până acum, sau cel puțin să nu mai detragă pe viitor din acest ajutor pentru alte scopuri.

Nr. 23. Comisiunea epitropească constată, că restanțele de sub titlul : »Restanțe de întreținere în școala de fete și alumnee« cresc tot mereu și învechindu-se, devin tot mai neincasabile. Față de această stare de lucruri, la propunerea comisiunii epitropești, amendate din partea deputaților Pavel Rotariu și Vasilie Goldiș :

Consistorul se îndrumă a încasa fără amânare restanțele de sub întrebare, ear pentru viitor taxele de întreținere atât la școala de fete, cât și la alumnee și seminar, precum și didactul și alte taxe, ce au să le plătească elevele și elevii dela școalele de sub întreținere, să fie ținute în evidență și încasate prin directorii școalelor respective tot pe câte 3 luni înainte, fără de-a admite, ca aceste taxe să rămână restante.

Nr. 24. Comisiunea epitropească constatând, că spesele susținerii alumneului nou se urcă anual la suma de 15.500 cor. și astfel diecesa este silită a jertfi dela sine, afară de suma preliminară de 5000 cor., peste suma de 8500 cor., ce încurge din taxe, aproape încă 2000 cor. pe an ; constatând mai departe, că acest deficit provine în parte din îmbunătățirea motivată a provederii elevilor, cari acum, față de trecut, primesc și dejun și cină tot pentru aceeași taxă de mai înainte de 80 fl. pe an, deoarece-ce este echitabil, ca diecesa, care crește un număr atât de însemnat de tineri sêraci gratis cu mari jertfe materiale, cel puțin dela acei părinți ai elevilor solvenți să-și primească rebonificarea întregă a speselor sale efective minimale de susținere, — *propune* și după o desbatere, la care iau parte deputații Dr. Iosif Gallu, Dr. Nicolae Oncu, Roman Ciorogariu și George Ardelean :

Sinodul decide, ca taxa de întreținere a alumniștilor solvitori să fie stabilită în suma anuală de 200 cor. (100 fl.), începând cu anul școlar viitor 1902/3.

Nr. 25. Referitor la supraerogatul de 4768 cor. 51 fil. dela socoțile școalei de fete, la propunerea deputatului Vasilie Goldiș :

Sinodul suspendă desbaterea chestiunii până la pertractarea raportului senatului școlar.

Nr. 26. Între activele respective pretenșiunile fondului general figurează, afară de obligațiunile și restanțele din contribuirea de 4 fil. de suflet mai sus atinse :

- a) sidoxia episcopoească restantă cu : . . . . . 20.058 cor. 27 fil.
- b) taxa seminarială restantă pe anii 1886—1893 : . . . . . 2540 cor. 90 fil.

- c) taxa de alumnee inclusive pe anii 1900—1901 de tot : . . . . . 8298 cor. 34 fil.
- d) anticipațiuni de esmi-siuni : . . . . . 6066 cor. 70 fil.

și fiind comisiunea de convingerea, că neglijeara încasării urgent a acestor sume va cauza diecesei tot mai mari perderi, respective va avea de urmare devenirea acestor pretenșiuni în tot mai mare măsură de neincasabile, propune, ear Sinodul :

avisează Consistorul, să procedă la o lichidare amănunțită a acestor pretenșiuni, având a presenta sumele dovedite de neincasabile pentru descriere — la sesiunea viitoare.

Nr. 27. În firul desbaterilor asupra »fondului general«, deputatul Iosif Gallu propune, ca numirea de »fond general« să se înlocuiască cu alta mai potrivită, deoarece-ce înseamnă numai o socoteală despre toate fondurile, și nu e un fond separat, cum s'ar pute crede, ear Sinodul

suspendă desbaterea chestiunii sulate până la regularizarea definitivă a contabilității sistematice.

Nr. 28. Referitor la *fondul instruct*, la propunerea comisiunii epitropești :

Sinodul ia la cunoștință aprobătoare socoțile fondului instruct.

Nr. 29. Fondul seminarial cu finea anului 1900 arată suma . . . . . 74.661·67 cor.
ear la finea anului 1901 venitul 17.356·52 „
La olaltă : 92.018·19 „
Eșitele în anul 1901 . . . . . 18.120·85 „
Starea la finea anului 1901. . . . . 73.897·34 cor.

Față de acest fond comisiunea epitropească constată următoarele :

1. Cu întreținerea elevilor s'au spesat 14.028 cor. 38 fil., spre a căror acoperire servește suma de 10.611 cor. și 800 cor., la olaltă : 11.411 cor., și așa s'a erogat mai mult cu : 2617 cor. 38 fil. și prin asta s'a consumat întreg prețul de 10.000 cor. al casei vechiului institut pedagogic-teologic, ce s'a rescumpărat prin parochia din Arad.

2. În remanență cu finea anului sunt 3979 cor. 80 fil. restante în taxe de întreținere la seminar.

3. În remanență cu finea anului conform conspectului NB. III. în arenzi restante ale caseilor aparținătoare acestui fond de tot 1462 cor. 20 fil., din care ulterior în anul 1902 s'au achitat 593 cor. 68 fil., ear celelalte, parte stând sub proces, sunt problematice, parte neincasabile. — Pe basa acestor constatări comisiunea propune, ear Sinodul, după o desbatere, la care iau parte deputații : Pavel Rotariu, Roman Ciorogariu, Dr. Ioan Trăilescu și Dr. Nicolae Oncu, — decide :

Raportul despre starea fondului seminarial se ia spre știre, îndrumându-se Consistorul a trece întreținerea seminaristilor dela socola fondului seminarial la cea a fondului general, având a se îngriji, ca supra-erogatele să fie strict încunjurate și spre acest scop Consistorul este avisat a dispune, ca să fie compus atât la seminar, cât și la alumnee și la școala de fete cu începutul anului un preliminarium de spese și venit, stabilit cu întreprinderea conducătorilor dela respective institute.

Totodată se decide, că elevi gratuitși se pot primi numai până la un număr, care nu alterează budgetul anual ordinar.

Nr. 30. În firul desbaterii asupra fondului seminarial, referitor la suma enormă de taxe seminariale restante, comisiunea propune și

Sinodul decide: a se avisa Consistorul, să procedă la incasarea restanțelor, ear pentru viitor să impedece obvenirea de atari casuri.

Nr. 31. Referitor la arenzile restante la fondul seminarial, comisiunea propune, ear

Sinodul decide: a se îndruma Consistorul a proceda cu rigoare la incasarea acestor restante.

Fiind timpul înaintat, după-ce presidiul anunță ședința proximă pe azi la oarele 4 p. m., ședința se ridică la oarele 12^{1/2}.

Protocolul acesta s'a cetit și autenticat în ședința a V-a, la 7 Maiu 1902

D. c. m. s.

Ioan I. Papp,

protosincol președinte.

Dr. Alesandru Marta,

notar.

Propunerea limbei materne în școalele populare.

Scopul propunerii limbei materne în școalele populare e următorul:

a) Ca învățcelul să învețe a pricepe bine cugetările exprimate prin alții cu vorba sau în scris.

b) Ca să fie în stare a-și exprima propriile sale cugete precis și corect, conform regulilor gramaticale.

La instrucțiunea limbei sunt de observat 5 factori principali și anume: auzirea, vorbirea, cetirea, scrierea și gramatica.

1. Auzirea.

Ca pruncii să înțeleagă bine ce li-se vorbește, trebuie să aibă urechi sănătoase, și voiă de a asculta. Spre acest scop se recer 3 condițiuni:

- disciplina școlară să fie strictă;
- materia de învățământ interesantă;
- ear limbajul învățătorului corect și precis în pronunțare.

Ca învățătorul să dedeie pe învățceli la disciplină și atențiune trebuie la primul pas a-i trata cu blândete și iubire și a le vorbi despre lucruri plăcute și interesante, încât cuprinde priceperea lor; drept aceea nici un cuvânt să nu pronunțe ce nu ar înțelege pruncii, și nici un pas să nu meargă nainte, până ce nu s'a convins, că pruncii pricep bine ce li s'a propus. Vorbirea învățătorului să fie interesantă și atrăgătoare căci la din contră alunecă atențiunea pruncilor.

Prima cultură a pruncului e imitațiunea, dar copilul numai atunci va imita pe învățătorul său, dacă il va pricepe. E necesar dară, ca învățătorul să vorbească după regulile gramaticale, esact, curat și după limbajul copiilor, regulile gramaticale să le observe însă totdeauna și a eschide încât numai se poate în împrejurările locului exprimarea cuvintelor străine, cari se pot înlocui prin cuvinte pur românești.

2. Vorbirea.

Limba produce cugete, și cugetele nasc limba.

După ce pruncul auzind ajunge la un oare care grad de cugete, începe tot mereu întâi a vorbi. Cu cât vom vorbi pruncului mai la înțeles și mai mult, cu atât va vorbi mai curând și mai bine.

Pruncii până a nu cunoaște cartea sau scrisoarea trebuie dedați la vorbire prin conversațiune despre lucruri ușoare cunoscute lor. Aceasta conversațiune să se efeptuească prin intuițiune, la început despre obiectele din giurul lor — în propozițiuni simple și scurte. Intrebările să fie clare, ear răspunsul să-l primim afirmativ sau negativ și tot mereu să-i dedăm a răspunde în propozițiuni întregi.

Dacă observăm greșeli la răspunsurile pruncilor, să le îndreptăm cu paciență și să nu rîdem sau să vorbim cu asprime căci prin aceea îi vom disgesta și nu vor fi cu atențiune, prin urmare nu vor pute lega cugetarea cu vorbirea.

3. Cetirea.

Cetirea este organul esențial al culturii, și tot odată și instrumentul la cele mai multe ramuri sau carieri în viața practică.

La cetire se deosebesc mai cu seamă 3 graduri; cetirea mecanică, logică și estetică.

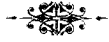
Cetirea mecanică constă din exprimarea corectă a sunetelor și cuvintelor scrise sau tipărite. Primul pas să se efeptuească prin cunoașterea vocalelor, cari componându-se vor putea forma unele cuvinte, apoi să păsească la cunoașterea consonantelor după regulile metodului scriptologiei, și așa formând silabe, cuvinte și propozițiuni prin esercitare vor deveni la aceea desțeritate, ca să poată ceti curent.

La cetirea mecanică învățătorul să fie atent:

ca pruncii să nu cetească prea de multe-ori tot una și aceeași lecțiune, căci se poate întâmpla, că unii țin minte cuvintele și nu cetesc din carte, ci din memorie.

Ca învățătorul să se convingă, că oare știu toți învățării ceti fluid, probează unul câte unul astfel: cu întrerupând șirul, sau lăsând unul ori mai multe șiruri înainte sau înapoi, îi lasă să cetească observând, că oare bine exprimă cuvintele sau nu. În fine să le dea spre cetire piese de lectură necunoscute.

(Va urma).

CRONICA.

* **Parastas.** Duminică la 5/18 Maiu, s'au împlinit șase săptămâni dela moartea mult regretatului nostru Arhiepiscop **Iosif Goldiș.** Din acest incident în biserica catedrală — ca și în toate bisericile noastre din diecesă, — s'a serbat un *parastas* solemn în aminierea iubitului decedat. Acest act a fost precedat de sfânta liturgie, săvârșită de Prea Cuvioșia Sa dl protosincol Ioan I. Papp, cu asistența parochilor locali, și s'a celebrat cu toată pietatea de Prea Cuvioșii lor: Augustin *Hamsea*, archimandrit, Ioan I. Papp, protosincol și președinte al Consistorului, asistați de domnii: Vasilie *Beleş*, protopop; Dionisie *Popovicu*, cassier consistorial; Gavriil *Bodea* și Traian *Vățianu*, parochi în loc; Dr. Iustin *Suciu*, protodiacon; Dr. Teodor *Botiș* și Virgil *Mihulzn*, diaconi, — în prezența unui public numeros. Discursul funebral a fost rostit de P. C. Sa archimandritul Augustin *Hamsea*. Cântările au fost executate cu multă precizie de corul seminarial.

* **Biserica română din Bucovina.** Cetim în „Deșteptară“: Joi în 15 Mai n. a. c. a avut loc în Cernăuț o adunare imponentă de credincioși de naționalitatea română ai bisericii noastre dreptmăritoare din Bucovina, convocată pentru orele 3 p. m. în sala filarmonică de un comitet ad hoc, în fruntea căruia steteau reprezentanții clerului, d-nii prof. universitar Eusebie Popovici și consilier consistorial, Dionisie cavaler de Bejan, și reprezentanții patronilor bisericesti d-nii proprietari mari Dr. Ioan cavaler de Volcinski și Dr. Iancu cavaler de Flondor. Adunarea a fost imponentă și ilustră atât prin numărul mare al participanților — erau de față peste 600 persoane din toate regiunile Bucovinei — cât și prin calitatea lor. Apăruseră cele mai notabile persoane din cler, dintre patronii bisericesti, funcționari și laici. Adunarea a fost convocată pe baza §-lui 2 al legii de adunări, deci cu invitații personale, cari au fost expedate către patronii bisericesti, membrii români ai clerului și reprezentanții delegați ai enoriilor bisericesti.

Cuvântul de deschidere rostit de dl profesor Eusebie Popovici a fost inaugurat prin însuflețite urări de „Să trăească“ la adresa Monarhului nostru, Împăratului Francisc-Iosif I. marimosul suveran și augștul protector al bisericii noastre.

În continuare dl profesor Eusebie Popovici a expus motivele convocării adunării, înaintând propunerile comitetului ad-hoc. Propunerile au fost aprobate prin vii aclamații din partea majorității covârșitoare a participanților și la dorința generală au fost votate fără dezbateri. Propunerile se referă la starea actuală a diecesei.

Starea actuală politică și firea gingașă a propunerilor ne impun tratarea discreționară din care motiv nu ne putem estinde în public în materie. Adunarea și propunerile constituie un act de importanță istorică în viața noastră națională.

Pentru executarea deciziunilor adunării a fost ales un comitet compus din 20 persoane, reprezentanți distinși dintre membrii clerului, patronilor bisericesti și celorlalți laici de naționalitatea română, fii ai bisericii noastre dreptmăritoare din Bucovina.

* **Dar pentru biserică.** D-na Ana soția dlui N. Mladin primar comunal în Curtici — în aducerea aminte de iubirii săi părinți: Petru Bogdan fost învățător în Criștor și soția lui Ana — a cinstit sfânta noastră biserică cu un potir în preț de 140 coroane și apoi o acție dela: „Sătmăreana“ în valoarea ei nominală de 200 coroane. — Când aducem și pe aceasta cale mulțămita noastră, dorim și zicem: ca bunul Dumnezeu să odihnească sufletele susaținșilor în Domnul adormiți întru fericirea cea vecinică, ear' marimonioasei d-ne pentru binefacerile ei mărețe creștinești, D-zeu să-i dea ei și familiei sale norocire și multă fericire! — Curticiu la 29 Aprilie 1902. — În numele comunității bisericesti: *Mladin* — *Givulescu*, preoți gr.or. rom.

† **Necrolog.** În 1 Maiu a. c. au reposat în comuna noastră Crocna buna și religioasa creștină v. d. lui Simeon Negru născ. *Iosana Baranciu*, care la îndemnul vrednicului econom de aici Pavel Colțan, cu ocasiunea sfințirii bisericii a dăruit bisericii noastre un policandru în preț de 100 cor. eară la capătul vieții sale, a lăsat pe seama sf. biserici o fundațiune de 10 cubule de bucate, — pentru care fapte nobile și frumoase, rugăm pe bunul Dumnezeu, ca să așeze sufletul ei în ceata dreptilor, — eară îndemnătorului, care de asemenea a dăruit bisericii noastre un chivot în preț de 80 cor. îi aducem și pe aceasta cale mulțămita noastră rugând pe bunul D-zeu să-i dăruiească sănătate și fericire întru mulți ani. — Comitetul parochial.

* **Mulțumită publică.** Tuturor preestimațiilor amici și cunoșcuți, cari ni-au adresat condolențe din incidentul trecerii din viață a scumpei noastre defuncte, a preotesei *Ana Vesalon*, în deosebi Alteței Sale dlui principe Alois Liechtenstein și Înalta familie, preacuvioșiei Sale domnului Ioan Ignatie Papp, protosincol în Arad, preaonoratului domn Avram P. Păcurar, protopresbiter în Ilia și venerabila doamnă, cari ne-au condolat prin cuvinte consolătoare; on. domni preoți Iosif Olariu din Pojoga, Iosif Cimponeriu și Ioan Popovicu din Petriș, Vasile Neiculescu din Toc și Petru Vesa din Roșia, stimaților domni învățători din Soborșin, Petriș și Toc, cari au binevoit a oficia tristul act al îngropăciunii, precum și tuturor acelor preestimați domni, doamne și domnișoare, cari prin prezența d-lor au înălțat trista festivitate, le aducem pe aceasta cale expresiunea celei mai ferbinte mulțămite. Ilteu, 22 Maiu, 1902. — *Intristata familie.*

* **Conceet și teatru în Ceffa.** Cu ocasiunea adunării reuniunii învățătorilor din tractul Tincea, care se va ținea la 21 Maiu st. v. în comuna *Ceffa*, când se va ținea și examenul, tinerimea școlară va da un

concert și teatru împreună cu dans, cu meniunea de a se înființa un fond coral din care să se ajute școlarii lipsiți de mijloace, la care se invită On. public a lua parte fără altă invitare, căci invitări separate nu se fac. Taxa de persoană 80 fileri; de familie 1 cor., 60 fil. Începutul la 8 ore seara.

Ofertele și suprasolvirile se primesc cu mulțumită la adresa învățătorului *Ioan Costa*, și se vor evita pe calea ziaristică.

Programa: 1. Motto: „Rugăciunea”, de T. Popovici, duet, cântată de corul școlar. 2. „Cuvânt de deschidere”. 3. „Cea din urmă noapte a lui Mihai-Viteazul”, poezie declamată de un școlar. 4. „Uită mamă”, duet, cântată de corul școlar. 5. „Sentinela română”, poezie de V. Alexandri declamată de un școlar. 6. „Patria”, de Porumbescu, duet cântată de cor. școlar. 7. „Huniade”, poezie, declamată de un școlar. 8. „Stejarul și cornul”, poezie declamată de un școlar. 9. „Bagă Doamne luna-nor”, duet cântat de corul școlar. 10. „Preda Buzescu”, poezie declamată de un școlar. 11. „Nunta lui Pârjol”, teatru, de Iosif Vulcan, jucată de tinerimea școlară. 12. „Cuvânt de încheiere”. 13. Dansul.

De mâncare și de băutură ieftină și bună, va fi îngrijire.

A v i s !

P. T. Domnii cărora li-s'a trimis în comisiune spre vânzare din Calendarul nostru de pe anul 1902 sunt rugați a administra fără întârziere administrațiunei tipografiei diecesane prețul ce vine pentru exemplarele primite, cu detragere de 20%; eventual și exemplarele rămase nevindute, cu atât mai virtos a ni-le retrimite, căci, după un restimp de una lună, le scriem în sarcina respectivilor și nu se mai primesc în natură, ci numai în bani.

Ioan Nicorescu,
preot și administratorul
tipog. diec.

Concurs.

Pentru îndeplinirea parohiei vacante din **Diosig** protopresbiteratul Orășii-Mari, se escrie concurs cu termen de alegere pe **16/29 Iunie 1902.**

Emolumentele sunt: 1. Douăzeci jugere catastrale pământ arător prețuit în 400 coroane. 2. Dela 75 numere de case câte una măsură bucate a 2 cor. = 150 coroane. 3. Dela 75 numere de case câte 80 fileri = 60 coroane. 4. Venitele stolare după calculul mediu alor 5 ani din urmă 120 coroane. 5. Casa parohială cu supraedificatele și intravilan prețuite 80 cor. 6. Ca întregire a dotației preoțești din vistieria statului, — pentru preot fără 8 clase s'a pus în curgere suma de 299 coroane respective 499 coroane.

Contribuțiunea erarială după pământurile parohiale o va solvi-o preotul alegând.

Parochia fiind de clasa a treia dela recurenți se recere calificațiunea prescrisă în Regulamentul congresual.

Recurenții sunt avisați a-și trimite recursurile adresate comitetului parochial concernent și ajustate conform prescrierilor Regulamentului pentru parohii subsemnatului protopop în Oradea-Mare până în 13/26 Iunie a. c., eară până la alegere să se prezenteze în Sfânta biserică în vre-o Duminică ori sârbătoare spre a-și arăta desteritatea în cele rituale și în oratoric.

1 - 3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **TOMA PACALĂ**, m. p. protopop.

Pe baza hotărârii comitetului parochial se deschide concurs pentru stațiunea a treia învățătoarească din comuna **Valcani** cu termen de alegere de **30 de zile** dela prima publicare în foaia „Biserica și Școala” cu următoarele emolumente:

1. Salar în bani gata 600 cor.; 2. Scripturistica 12 cor.; 3. Conferința 20 cor.; 4. Încălzământ după trebuință; 5. Cărtir cu 1 chilie și cuină. Tinerii necăsătoriți sunt preferiți. Recurenții să-și subștearnă petițiile la Rev. Domn Paul Miulescu protopresbiter în Nagy-Komlos cu documentele prescrise și să se prezenteze în sf. biserică a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Dat în ședința comitetului parochial ținută în Valcani la 17/30 Aprilie 1902.

Nicolau Cocacievits,
președinte.

Stefan Oprean,
notar.

În conțelegere cu mine: **PAUL MIULESCU**, protopres-1—3 biter, asesor consist. și inspector școlar.

—□

Cu provocare la ordinul Venerabilului Consistor diecesan de sub Nrul 1608/1902 prin aceasta se escrie concurs pe capelania temporală sistemată lângă veteranul paroh **Ioan Bozgan**, cu termen de **30 de zile** dela prima publicare în foaia oficială „Biserica și Școala.”

Emolumentele sunt următoarele: a) Venitul sesiei parohiale, împreună cu competența de pășune, pământ ostravilan arător, — arenda în calcul mediu 1420 cor.; b) Botezuri 36 cor.; c) Cununii 120 cor.; d) Logodne 24 cor.; e) Înarmorântări 290 cor.; f) Alte funcțiuni 30 cor.; g) Bir dela 130 numere posesori de pământ câte una măsură de grâu, evaluat la 360 cor.; h) Bir dela 60 numere locuitori fără pământ, câte una coroană, 60 cor. — Suma totală 2340 coroane, din cari detragându-se darea de 240 coroane, rămâne un venit curat de 2100 cor. adică: două mii una sută coroane, din care venit capelanul, care se va alege va folosi jumătate, adică: jumătate în natură din pământ, jumătate din bir, jumătate din veniturile stolare.

Dela recurenți se cere calificațiunea circumscrisă în §. 15, punctul a) al regulamentului pentru parohii și recursurile lor instruate cu documentele despre aceasta calificațiune le vor înainta Preaonoratului Domn Protopop tractual **Vasilie Beleş** în Arad, în termenul precizat mai sus; ear în timpul concursual se vor presenta în sf. biserică de aici, pentru a-și arăta desteritatea în oratoria biserică și rituale.

Cicir, la 28 Aprilie 1902.

1—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu: **VASILIE BELEȘ**, protopop.

Licitațiune minuendă.

Pe baza concludului Venerabilului Consistor diecesan din 14/27 Martie a. c. Nr. 1365 comuna bisericăscă gr. or. rom. din **Mișca** publică licitațiune minuendă pentru vâpsirea turnului bisericeii și a crucei, precum și repararea și vâruirea pereților din afară pe lângă suma de 855 cor. 10 fil. cu termen de licitație pe ziua de **25 Maiu** st. n. a. c. la orele 10 înainte de amezăzi.

Condițiunile dela întreprinderile de mai sus și până la ținerea licitațiunei se pot vedea la oficiul parochial.

Mișca 21, Aprilie 1902. st. v.

2—3

Ioan Avram,
presid. comit. parochial,

VERZEICHNISS
aller 50.000 Gewinne
 Der größte Gewinn im glücklichsten Falle
1.000.000 Kronen.
 Speziell sind die Gewinne wie folgt eingetheilt.

Sämmtliche Gewinne werden in ca. 5 Monaten gezogen und sind in Baar zahlbar.

	Kronen
1 Prämie mit	600000
1 Gew. 1	400000
1 " "	200000
2 " "	100000
1 " "	50000
1 " "	30000
1 " "	20000
2 " "	60000
1 " "	40000
5 " "	30000
1 " "	25000
2 " "	20000
3 " "	15000
31 " "	10000
67 " "	5000
3 " "	3000
432 " "	2000
763 " "	1000
1238 " "	500
90 " "	300
31700 " "	200
3900 " "	170
4900 " "	120
50 " "	100
3900 " "	80
2900 " "	40

50,000 Gew. u. Pr. im Betrage **13.160,000**

Noroc escelent la
Török.

Foarte mulți prin noi sau făcut tericiți noi peste cinci și jum. milioane corone.
 Onorații cumpărători au câștigat la noi peste cinci și jum. milioane corone.

Cea mai cu noroc loterie în toată lumea e loteria noastră de clase reg. ung. privilegiată, care în curând se incepe din nou. Din

100.000 losuri **50.000** cu

CÂȘTIGURI ÎN BANI se vor trage la sorți, va să zică, după conspectul alăturat al listei de tragere la sorți **câștigă jumătate** din totalitatea losurilor.

În timp de 5 luni se va sorta considerabila sumă de **Treisprezece milioane 160.000 corone**. Întreaga întreprindere stă sub inspecțiunea statului.

o optime (1/8) fl. — 75, sau 150 coroane.
 un pătrar (1/4) " 150, " 3.— "
 jumătate (1/2) " 3.— " 6.— "
 un întreg (1/1) " 6.— " 12.— "

Losurile la trimiten cu rambursă sau în schimbul trimiterii banilor. Planul oficios se trimite gratis. Vă rugăm a trimite cor. ande imediat dar cel mai târziu până la

22 Maiu a. c. cu toată încrederea la noi

A. Török și soțul

casă de bancă în Budapesta
 VI. Teréz-körút 46/a.

Cea mai mare prăvălie de losuri în detail în patria noastră
Secțiunile loteriei de clase a prăvăliei noastre principale:

1. Váczi-körút 4.
2. Muzeum-körút 11.
3. Erzsébet-körút 54.

Mult On. domni protopopi și Stimaților preoți!

Cu deplină onoare aducem la cunoștință, că stabilimentul nostru de modă, e arangiat foarte bogat cu cele mai frumoase, nou fabricate, cele mai bune stoffe de reverenzi a căror negoțiere a ajuns cel mai mare record, despre ce documentează dese-le comande cărora și până aci am fost în plăcuta poziție a satisface pregătim prompt: prin cel mai bun croitor din loc Adamovici: Reverenzi, **Ornate de slujbă Noutatea „EXCELSIOR”** să recomandă ca cea mai fină stoffă de mătasă, a cărei calitate și colorare admirabilă. e fără părechie!

Cu distincă stimă: **ROSENBLÜH H. și SOȚUL.**

GEORGE JAŢCOVICŞI, conducătorul depositului.

Scrisoarea pentru comande se taie. Banca **Török A. és Társa Budapest.**
 Vă rog a-mi trimite ..... losuri originale de 1-a clase de-ale loteriei de clasă împreună cu planul oficios.
 Suma de ..... coroane { Vă rog a o rambursa } ce nu convine
 { o trimit cu mandat postal } o alătur în note de bancă (în timbre) } se şter.e.